

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 439

**Problemy ekonomii,
polityki ekonomicznej
i finansów publicznych**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

Wydanie publikacji dofinansowane ze środków Fundacji KGHM Polska Miedź

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-594-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Agnieszka Barczak: Sezonowość i prognozowanie ruchu pasażerskiego w transporcie lotniczym na przykładzie Portu Lotniczego Szczecin-Goleńców / Air passenger traffic forecasting and seasonality on the example of Szczecin-Goleńców Airport	11
Iwona Bąk, Beata Szczecińska: Przestrzenne zróżnicowanie województw Polski pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej / Spatial differentiation of Polish voivodeships in terms of socio-economic situation	23
Iwona Bąk, Beata Szczecińska: Wykorzystanie statystycznej analizy danych do oceny rynku pracy w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej / Application of statistical data analysis to evaluation of the labour market in Poland in comparison to the countries of the European Union	35
Patrycja Chodnicka-Jaworska: Determinanty ratingów kredytowych krajów strefy euro / Determinants of euro zone countries' credit ratings	47
Piotr Chojnacki, Tomasz Kijek: Wydatki na prace badawczo-rozwojowe a wartość rynkowa firm biotechnologicznych / R&D expenditures and market value of biotechnology firms	59
Magdalena Cyrek: Within and between sectoral sources of wage inequality across European Union countries / Wewnątrz- i międzysektorowe źródła nierówności płacowych pomiędzy państwami Unii Europejskiej	67
Marta Czekaj: Wybrane problemy sukcesji gospodarstw rolnych w Polsce / Selected problems of succession of farms in Poland.....	77
Mieczysław Dobija: Ekonomia pracy. Gospodarka bez deficytu z ograniczonymi podatkami / Economics of labor. Deficit free economy with limited taxes	90
Małgorzata Magdalena Hybka: Personal income tax expenditures in Germany and Poland / Preferencje w podatku dochodowym od osób fizycznych w Niemczech i w Polsce	104
Marcin Idzik: Financial inclusion in Poland in the segment of young consumers / Inkluzja finansowa w Polsce w segmencie młodych konsumentów...	115
Dorota Jegorow: Ekonomia próżni – wyzwania rozwojowe / Economics of emptiness – developmental challenges.....	126
Elżbieta Jędrych: Innowacje społeczne w przedsiębiorstwach / Social innovations in enterprises	134

Marcin Jędrzejczyk: Kwantytatywna formuła wyznaczania kursu centralnego w procesie rozszerzania unii walutowej / Quantitative formula to determine central rate in the process of monetary union extension.....	144
Adam Karbowski: Strategiczne znaczenie kosztu stałego ustanowienia współpracy badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw / Strategic meaning of the fixed set-up cost of R&D cooperation	154
Wojciech Kisiała: Nierówności regionalne a wzrost gospodarczy – weryfikacja hipotezy odwróconego U Williamsona / Regional inequalities vs. economic growth – testing Williamson’s inverted U-curve hypothesis	167
Krzysztof Kluza: Wpływ wzrostu stóp procentowych na ryzyko kredytowe jednostek samorządu terytorialnego / Effect of higher interest rates on credit risk of local government units	178
Iwona Kowalska: Konsekwencje finansowe dla gmin podwyższenia wieku obowiązku szkolnego / Financial consequences of raised school starting age for communes.....	194
Joanna Kuczevska, Sylwia Morawska: Court Excellence Model jako narzędzie poprawy sprawności organizacyjnej sądów / Court Excellence Model as a tool of improving the organizational efficiency of courts	206
Paweł Kulpaka: Niezachowanie względnego parytetu siły nabywczej w wybranych krajach członkowskich strefy euro w latach 1999-2015 / Disturbance of the relative purchasing power parity in the selected Member States of the eurozone in the years 1999-2015	219
Maria Miczyńska-Kowalska: Szanse i zagrożenia rynku pracy województwa lubelskiego na obszarach wiejskich / Opportunities and threats of the labour market in rural areas of Lublin Voivodeship	230
Teresa Miś: Rola funduszy i programów UE w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich / The role of EU funds and programs in multifunctional rural areas development	241
Dawid Obrzeźgiewicz: Wpływ podatku od towarów i usług na płynność finansową przedsiębiorstwa / Impact of VAT on financial liquidity of company.....	253
Tetiana Paientko: Public debt in Ukraine: irrational management and risks leading to corruption / Dług publiczny Ukrainy: zarządzanie irracjonalne i zagrożenia prowadzące do korupcji	265
Kateryna Proskura: Concept and rules of thin capitalization as means of minimizing tax load / Koncepcje i zasady niedostatecznej kapitalizacji jako środki minimalizacji obciążeń podatkowych.....	274
Jurij Renkas: Ekonomia pracy. Teoria godziwych wynagrodzeń / Economics of labor. Theory of fair remuneration	284
Viktor Shevchuk, Agnieszka Żyra: Światowe ceny metali a wzrost gospodarczy w krajach Europy Środkowej i Wschodniej / World metal prices vs. economic growth in the Central and East European countries	302

Jerzy Sokolowski: Czynniki kształtujące strategie cenowe sprzedaży usług przez hotele / Strategies in shaping the price sales for hotel services	315
Joanna Stefaniak: Usługi w nowej strategii rynku wewnętrznego / Services in the New Single Market Strategy.....	324
Maciej Szczepkowski: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Republice Czeskiej na tle Europy Środkowo-Wschodniej / Foreign direct investment in the Czech Republic in comparison to CEE region	335
Anna Walczyk: Formulation of the cluster development strategy – selected aspects / Formułowanie strategii rozwoju klastra – wybrane aspekty.....	344
Adam Wasilewski: Przesłanki i uwarunkowania instytucjonalnego wsparcia transferu innowacji do sektora przetwórstwa spożywczego / Premises and conditions of institutional support for the innovation transfer to the food processing sector.....	362
Anna Wildowicz-Giegiel, Katarzyna Lewkowicz-Grzegorzczuk: Podatek dochodowy jako instrument redystrybucji dochodów w Polsce na tle krajów UE-28 / Personal income tax as an instrument of income redistribution in Poland against the background of EU-28 countries	374
Michał Zaremba: Wpływ globalnego kryzysu finansowego na nierównowagi wewnętrzne w strefie euro / Impact of global financial crisis on the internal imbalances in the euro area.....	384
Jolanta Zawora: Działalność gminy w Niemczech i Polsce – uwarunkowania prawne, organizacyjne i finansowe / Activities of municipalities in Germany and Poland – legal, organizational and financial factors	393
Andrzej Zygula, Paweł Oleksy: Polityka dywidendowa spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie na przykładzie sektora handel / Dividend policy of companies listed on the Warsaw Stock Exchange on the example of the trading sector	405
Jolanta Żukowska: Geoeconomia nowej rzeczywistości / Geoeconomics of new reality	417

Wstęp

Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych wydajemy w serii Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Niniejsza publikacja, stanowiąca pierwszą z czterech części materiałów konferencyjnych, zawiera 36 opracowań, w tym sześć w języku angielskim. Zostały one poświęcone aktualnym problemom naukowo-badawczym z zakresu teorii ekonomii, realizacji polityki ekonomicznej – w wymiarze mikro- i makroekonomicznym – oraz zagadnieniom związanym ze stanem finansów publicznych w Polsce i na świecie.

Liczne grono autorów prezentuje wyniki swoich dociekań naukowych w postaci teoretycznych i empirycznych analiz związanych z polityką fiskalną na szczeblu centralnym i samorządowym, wykorzystaniem instrumentów polityki podatkowej w odniesieniu do opodatkowania kapitału, pracy i konsumpcji oraz z problemami polityki pieniężnej i rynku kapitałowego w skali krajowej i międzynarodowej. Ponadto zeszyt zawiera opracowania dotyczące nierówności społecznych, polityki regionalnej i lokalnej, rozwoju produkcji rolnej, obszarów wiejskich i przetwórstwa spożywczego, problemów sektora usług turystycznych i transportowych, jak również rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw, efektywności wydatków na B+R oraz polityki państwa w obszarze rynku pracy.

Publikacja nasza jest adresowana do środowisk naukowych i studentów wyższych uczelni oraz osób, które w praktyce zajmują się finansami publicznymi, współczesnymi problemami polityki ekonomicznej czy ekonomii. Poszczególne artykuły były recenzowane przez profesorów uniwersytetów, w większości kierowników katedr ekonomii lub polityki ekonomicznej. Za ich rzetelne recenzje chciałbym serdecznie podziękować. Dziękuję również pracownikom Katedry Ekonomii i Polityki Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz wszystkim osobom i instytucjom zaangażowanym w powstanie tej publikacji.

Jestem w pełni przekonany, że książka *Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych* będzie Państwa inspirować do dalszych badań i dociekań naukowych oraz przyczyni się do powstania równie interesujących opracowań w przyszłości.

Jerzy Sokołowski

Paweł Kulpaka

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mail: pawel.kulpaka@wp.pl

**NIEZACHOWANIE WZGLĘDNEGO PARYTETU
SIŁY NABYWCZEJ W WYBRANYCH KRAJACH
CZŁONKOWSKICH STREFY EURO
W LATACH 1999-2015**

**DISTURBANCE OF THE RELATIVE PURCHASING
POWER PARITY IN THE SELECTED MEMBER
STATES OF THE EUROZONE IN THE YEARS 1999-2015**

DOI: 10.15611/pn.2016.439.19

JEL Classification: E52, F30, F31, F36.

Streszczenie: W pracy krótko zanalizowano teorię absolutnego parytetu siły nabywczej, względnego parytetu siły nabywczej oraz prawo jednej ceny. Następnie wykazano fundamentalny brak zachowania teorii względnego parytetu siły nabywczej w wybranych krajach członkowskich strefy euro w latach 1999-2015 na skutek utrzymujących się istotnych różnic w tempach inflacji pomiędzy państwami uczestniczącymi w unii monetarnej.

Słowa kluczowe: prawo jednej ceny, absolutny parytet siły nabywczej, względny parytet siły nabywczej, inflacja, kurs walutowy, strefa euro.

Summary: The paper briefly analysed the theories of absolute purchasing power parity, relative purchasing power parity and the law of one price. Then the article showed fundamental lack of preservation of the relative purchasing power parity theory in the selected Member States of the eurozone in the years 1999-2015 as a result of remaining significant differences in the rates of inflation among the participating countries in the monetary union.

Keywords: law of one price, absolute purchasing power parity, relative purchasing power parity, inflation, exchange rate, eurozone.

1. Wstęp

Absolutny parytet siły nabywczej, względny parytet siły nabywczej oraz prawo jednej ceny należą do ścisłego kanonu teorii ekonomii międzynarodowej. Wstąpienie większości starych państw członkowskich Unii Europejskiej do unii monetarnej

i utworzenie strefy euro poprzez nieodwołalne usztywnienie kursów walutowych w końcu 1998 r. (2000 r. dla drachmy greckiej), a następnie wprowadzenie wspólnej waluty do obiegu oraz wycofanie walut narodowych nie spowodowało automatycznego zrównania się poziomów inflacji w poszczególnych krajach. Po ponad 17 latach od wprowadzenia euro do obiegu warto zastanowić się, czy występujące różnice w tempach zmian cen pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi strefy nie kumulują się, jednocześnie prowadząc do niezachowania fundamentalnych praw ekonomii międzynarodowej.

Celem artykułu jest analiza braku zachowania względnego parytetu siły nabywczej w niektórych krajach członkowskich strefy euro. Analizą objęto państwa, które przystąpiły do unii monetarnej w 1999 r., oraz Grecję.

Opracowanie składa się z dwóch części oraz krótkiego zakończenia. Na początku, w pierwszej części, teoretycznej, syntetycznie przedstawiono teorię absolutnego parytetu siły nabywczej, prawo jednej ceny oraz względny parytet siły nabywczej. W drugiej części artykułu zanalizowano występowanie istotnych różnic w stopach inflacji pomiędzy wybranymi krajami członkowskimi strefy euro w latach 1999-2015, co doprowadziło do konkluzji mówiącej o braku zachowania względnego parytetu siły nabywczej w wielu państwach. Najważniejsze wnioski z przeprowadzonych w pracy analiz zawarto w krótkim zakończeniu. Opracowanie powstało przede wszystkim w oparciu o pierwotne dane źródłowe Eurostatu oraz wybrane podręczniki ekonomii międzynarodowej, analizujące teorie parytetu siły nabywczej. Artykuł wpisuje się w szeroki nurt dyskusji usiłujący znaleźć głębsze źródła kryzysu strefy euro oraz przyczyny narastającego niezadowolenia z integracji monetarnej w niektórych państwach.

2. Prawo jednej ceny, absolutny parytet siły nabywczej oraz względny parytet siły nabywczej

W gospodarce rynkowej kurs walutowy pełni dwie podstawowe funkcje: informacyjną i cenotwórczą. Funkcja cenotwórcza może być realizowana tylko wtedy, gdy w długim okresie poziom cen w kraju i za granicą oraz w ujęciu dynamicznym zmiany cen krajowych i zagranicznych mają wpływ na kurs walutowy [Budnikowski 2006]. Szybszy wzrost cen krajowych w stosunku do cen zagranicznych, przy innych czynnikach niezmiennych, powinien prowadzić do deprecjacji kursu waluty krajowej. Natomiast szybszy wzrost cen za granicą powinien skutkować w długim okresie aprecjacją waluty krajowej [Appleyard, Filed 1995]. Znane w ekonomii międzynarodowej pojęcie parytetu siły nabywczej pozwala na badanie wpływu zmian cen w kraju i za granicą na poziom i kształtowanie się kursu walutowego.

2.1. Absolutny parytet siły nabywczej, prawo jednej ceny

Teoria absolutnego parytetu siły nabywczej stwierdza, że kurs walutowy powinien być równy relacji cen w kraju i za granicą [Krugman, Obstfeld 2000]. Prawo to można sformalizować w postaci równania [Budnikowski 2006]:

$$E_{B/A} = Pa/Pb,$$

gdzie: Pa – poziom cen w kraju A; Pb – poziom cen w kraju B; $E_{B/A}$ – kurs walutowy kraju B wyrażony w walucie kraju A.

Zastosowanie teorii absolutnego parytetu siły nabywczej w praktyce jest trudne, ponieważ wymaga określenia i zdefiniowania reprezentatywnych dla kraju i zagranicy koszyków towarów i usług, których ceny będą monitorowane i porównywane. Mogą być to przykładowo dobra uwzględniane przy obliczaniu indeksu cen dóbr i usług konsumpcyjnych albo dobra uwzględniane przy obliczaniu indeksu cen dóbr i usług przemysłowych albo w najszerszym ujęciu deflator, które pokrywałyby całe produkty krajowe brutto [Husted, Melvin 1995]. Jednak problem występowania cen nierynkowych (np. subwencjonowanie niektórych towarów i usług w poszczególnych krajach), istotne różnice w systemach podatkowych, różna użyteczność tych samych towarów w poszczególnych krajach, różnice kulturowe, brak prostej porównywalności jakości poszczególnych dóbr pomiędzy niektórymi państwami oraz występowanie towarów i usług, którymi albo w ogóle, albo bardzo rzadko handluje się na arenie międzynarodowej (np. nieruchomości, usługi pogrzebowe) dodatkowo komplikują poprawne zastosowanie teorii absolutnego parytetu siły nabywczej w praktyce [Budnikowski 2006].

Najprostszym, uproszczonym podejściem do teorii absolutnego parytetu siły nabywczej byłoby porównywanie cen tylko jednego identycznego dobra pomiędzy różnymi krajami, co w teorii ekonomii międzynarodowej nazywane jest prawem jednej ceny. Sprowadza się ono do stwierdzenia, że na wolnym i konkurencyjnym rynku przy braku występowania kosztów transportu oraz barier handlowych te same dobra w różnych krajach powinny kosztować tyle samo [Krugman, Obstfeld 2000]. Wszystkie wyżej wymienione ograniczenia i problemy dotyczące konstruowania reprezentatywnych i porównywalnych koszyków dóbr i usług, na podstawie których porównywane byłyby ceny krajowe i zagraniczne, dotyczą również prawa jednej ceny, gdzie teoretycznie zestawiane są pomiędzy sobą kolejno ceny tych samych dóbr i usług w kraju i za granicą. Z tego powodu absolutny parytet siły nabywczej zazwyczaj nie jest obliczany w praktyce poprzez porównywanie cen tylko jednego dobra pomiędzy krajem i zagranicą. Pewnym wyjątkiem jest publikowany od wielu lat przez „The Economist” Big Mac Index, który porównuje cenę tego produktu pomiędzy restauracjami McDonalda w poszczególnych krajach [Budnikowski 2006].

Prawo jednej ceny, które dotyczy cen poszczególnych towarów i usług, pozostaje jednak w ścisłym związku z absolutnym parytetem siły nabywczej, gdzie przed-

miotem badania są ceny wcześniej skonstruowanych, reprezentatywnych indeksów dóbr. Jeżeli dla wszystkich dóbr i usług w kraju i za granicą spełnione byłoby prawo jednej ceny, to automatycznie zachowany byłby również absolutny parytet siły nabywczej. Jednak poprawność teorii absolutnego parytetu siły nabywczej w długim okresie nie wymaga automatycznego i ścisłego zachowania prawa jednej ceny dla wszystkich dóbr i usług [Krugman, Obstfeld 2000].

2.2. Względny parytet siły nabywczej

Teoria względnego parytetu siły nabywczej, w przeciwieństwie do analizowanej w pierwszym podrozdziale teorii absolutnego parytetu siły nabywczej, nie skupia się na samej relacji cen pomiędzy państwami, lecz koncentruje się na wpływie różnic w tempach zmian cen pomiędzy krajem i zagranicą na ich kurs walutowy [Budnikowski 2006]. Stwierdza ona, że procentowa zmiana kursu walutowego w analizowanych państwach w danym okresie powinna odzwierciedlać różnice w tempach zmian cen w tych krajach. Czyli precyzyjnie ujmując, powinna być równa ilorazowi poziomu inflacji krajowej i zagranicznej [Krugman, Obstfeld 2000]. Teorię względnego parytetu siły nabywczej można sformalizować i przedstawić w postaci równania [Budnikowski 2006]:

$$E_{B1/A1} = E_{B0/A0} \times [(Pa_1/Pa_0) / (Pb_1/Pb_0)] = E_{B0/A0} \times [ia / ib],$$

gdzie: Pa_0 – poziom cen w kraju A w okresie 0; Pa_1 – poziom cen w kraju A w okresie 1; Pb_0 – poziom cen w kraju B w okresie 0; Pb_1 – poziom cen w kraju B w okresie 1; ia – poziom inflacji w kraju A; ib – poziom inflacji w kraju B; $E_{B0/A0}$ – kurs walutowy kraju B wyrażony w walucie kraju A w okresie 0; $E_{B1/A1}$ – kurs walutowy kraju B wyrażony w walucie kraju A w okresie 1.

Z teorii względnego parytetu siły nabywczej wypływa podstawowy wniosek, że w długich okresach waluty krajów mających wyższą inflację powinny się deprecjonować w stosunku do walut państw mających niższą inflację, które powinny się aprecjonować. Empiryczne badania dostarczają wielu dowodów zarówno potwierdzających słuszność teorii względnego parytetu siły nabywczej, jak i jej przeczących. Obserwowane w praktyce zmiany kursów walutowych nie zawsze odzwierciedlają i podążają za zmianami w poziomach inflacji pomiędzy analizowanymi państwami [Krugman, Obstfeld 2000; Husted, Melvin 1995; Budnikowski 2006]. Podstawową tego przyczyną jest jednoczesne oddziaływanie na poziom kursów walutowych wielu czynników o charakterze ekonomicznym, politycznym, społecznym oraz losowym. Wypadkowa jednoczesnego oddziaływania całego zbioru tych zmiennych determinuje obserwowane wahania i zmiany poziomów kursów na rynku walutowym, które w dużym stopniu zdeterminowane są innymi czynnikami poza zmieniającymi się w poszczególnych krajach poziomami inflacji.

3. Względny parytet siły nabywczej w wybranych krajach członkowskich strefy euro

W końcu 1998 r. nastąpiło nieodwracalne usztywnienie kursów walutowych jedenastu państw członkowskich Unii Europejskiej, które zdecydowały się na przystąpienie do powstającej wówczas strefy euro i rezygnację z walut krajowych na rzecz wspólnego pieniądza. 29 grudnia 2000 r. ustalono nieodwołalny kurs konwersji dla drachmy greckiej, która od stycznia 2001 r. dołączyła jako dwunasty kraj do unii monetarnej. Wstąpienie większości państw członkowskich Unii Europejskiej do unii monetarnej oraz rezygnacja z walut narodowych na rzecz euro nie doprowadziły do wyrównania się poziomów inflacji w poszczególnych krajach eurostrefy, co ilustrują dane liczbowe zawarte w tabelach 1 i 2. Występujące przez ponad 17 lat funkcjonowania strefy euro różnice w tempach zmian cen stopniowo nawarstwiały się, co obrazują obliczone w tabelach 3, 4 i 5 wskaźniki skumulowanego poziomu inflacji w wybranych krajach członkowskich unii monetarnej.

Najniższy poziom inflacji pomiędzy końcem 1998 a 2015 r. był w Niemczech, gdzie ceny wzrosły zaledwie o 28,9%. Niewiele wyższy poziom zanotowano we

Tabela 1. Zharmonizowany wskaźnik inflacji w wybranych krajach członkowskich strefy euro w latach 1998-2015

Rok	Strefa euro	Austria	Belgia	Finlandia	Francja	Grecja	Hiszpania
1998	0,8%	0,5%	0,7%	0,8%	0,3%	3,7%	1,4%
1999	1,7%	1,7%	2,1%	2,2%	1,4%	2,3%	2,8%
2000	2,5%	1,8%	3,0%	2,9%	1,7%	3,7%	4,0%
2001	2,0%	1,8%	2,0%	2,3%	1,4%	3,5%	2,5%
2002	2,3%	1,7%	1,3%	1,7%	2,2%	3,5%	4,0%
2003	2,0%	1,3%	1,7%	1,2%	2,4%	3,1%	2,7%
2004	2,4%	2,5%	1,9%	0,1%	2,3%	3,1%	3,3%
2005	2,2%	1,6%	2,8%	1,1%	1,8%	3,5%	3,7%
2006	1,9%	1,6%	2,1%	1,2%	1,7%	3,2%	2,7%
2007	3,1%	3,5%	3,1%	1,9%	2,8%	3,9%	4,3%
2008	1,6%	1,5%	2,7%	3,4%	1,2%	2,2%	1,5%
2009	0,9%	1,1%	0,3%	1,8%	1,0%	2,6%	0,9%
2010	2,2%	2,2%	3,4%	2,8%	2,0%	5,2%	2,9%
2011	2,7%	3,4%	3,2%	2,6%	2,7%	2,2%	2,4%
2012	2,2%	2,9%	2,1%	3,5%	1,5%	0,3%	3,0%
2013	0,8%	2,0%	1,2%	1,9%	0,8%	-1,8%	0,3%
2014	-0,2%	0,8%	-0,4%	0,6%	0,1%	-2,5%	-1,1%
2015	0,2%	1,1%	1,4%	-0,3%	0,3%	0,4%	-0,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (3.02.2016).

Tabela 2. Zharmonizowany wskaźnik inflacji w wybranych krajach członkowskich strefy euro w latach 1998-2015

Rok	Strefa euro	Holandia	Irlandia	Luksemburg	Niemcy	Portugalia	Włochy
1998	0,8%	1,5%	2,2%	0,4%	0,2%	2,8%	1,7%
1999	1,7%	1,9%	3,9%	2,3%	1,3%	1,7%	2,1%
2000	2,5%	2,9%	4,6%	4,3%	2,2%	3,8%	2,7%
2001	2,0%	5,1%	4,3%	0,9%	1,4%	3,9%	2,2%
2002	2,3%	3,2%	4,6%	2,8%	1,2%	4,0%	2,9%
2003	2,0%	1,6%	3,0%	2,4%	1,0%	2,3%	2,5%
2004	2,4%	1,2%	2,4%	3,5%	2,3%	2,6%	2,4%
2005	2,2%	2,0%	1,9%	3,4%	2,1%	2,5%	2,1%
2006	1,9%	1,7%	3,0%	2,3%	1,4%	2,5%	2,1%
2007	3,1%	1,6%	3,2%	4,3%	3,1%	2,7%	2,8%
2008	1,6%	1,7%	1,3%	0,7%	1,1%	0,8%	2,4%
2009	0,9%	0,7%	-2,6%	2,5%	0,8%	-0,1%	1,1%
2010	2,2%	1,8%	-0,2%	3,1%	1,9%	2,4%	2,1%
2011	2,7%	2,5%	1,4%	3,4%	2,3%	3,5%	3,7%
2012	2,2%	3,4%	1,7%	2,5%	2,0%	2,1%	2,6%
2013	0,8%	1,4%	0,4%	1,5%	1,2%	0,2%	0,7%
2014	-0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,9%	0,1%	-0,3%	-0,1%
2015	0,2%	0,5%	0,2%	0,9%	0,2%	0,3%	0,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (3.02.2016).

Francji, gdzie ceny zwiększyły się o 31%. Dalej w kolejności znajduje się: Finlandia – wzrost cen o 35,7%, Austria – wzrost cen o 37,9%, Irlandia – wzrost cen o 38%, Holandia – wzrost cen o 38,6% oraz Belgia, gdzie ceny wzrosły o 39,8%. Jedynie dwa kraje członkowskie strefy euro: Niemcy oraz Francja, charakteryzowały się niższymi od średniej poziomami inflacji w odniesieniu do sytuacji w całej unii monetarnej w analizowanym okresie 17 lat.

Skumulowane tempo wzrostu cen pomiędzy końcem 1998. a 2015 r. w pozostałych analizowanych krajach członkowskich strefy euro, tj.: we Włoszech, w Portugalii, Hiszpanii oraz w Luksemburgu, kształtowało się na poziomie zdecydowanie wyższym od średniej dla całej unii monetarnej i jednocześnie przekraczało o więcej niż 11 punktów procentowych skumulowany poziom inflacji w Niemczech. W badanym okresie we Włoszech ceny wzrosły o 40,5%, w Portugalii o 41%, w Hiszpanii o 47,9% oraz w Luksemburgu o 48,1%.

Bardzo źle pod tym względem wygląda również sytuacja w Grecji. Skumulowane tempo wzrostu cen pomiędzy końcem 2000 a 2015 r. wyniosło tam aż 37,4%, podczas gdy w tym samym piętnastoletnim okresie średni poziom inflacji w całej strefie euro wyniósł 29,7%, a w Niemczech zaledwie 24,5% (dane w tabeli 5). Oznacza to, że skumulowany poziom inflacji w Grecji przekroczył o prawie 13 punktów

Tabela 3. Wskaźniki skumulowanego poziomu inflacji w wybranych krajach członkowskich strefy euro charakteryzujących się umiarkowanym tempem wzrostu cen w latach 1998-2015 (koniec 1998 r. – 100)

Rok	Niemcy	Francja	Strefa euro	Finlandia	Austria	Irlandia	Holandia	Belgia
1998	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	101,3	101,4	101,7	102,2	101,7	103,9	101,9	102,1
2000	103,5	103,1	104,2	105,2	103,5	108,7	104,9	105,2
2001	105,0	104,6	106,3	107,6	105,4	113,4	110,2	107,3
2002	106,2	106,9	108,8	109,4	107,2	118,6	113,7	108,7
2003	107,3	109,4	110,9	110,7	108,6	122,1	115,5	110,5
2004	109,8	111,9	113,6	110,8	111,3	125,1	116,9	112,6
2005	112,1	114,0	116,1	112,1	113,1	127,4	119,3	115,8
2006	113,6	115,9	118,3	113,4	114,9	131,3	121,3	118,2
2007	117,2	119,1	122,0	115,6	118,9	135,5	123,2	121,9
2008	118,5	120,6	123,9	119,5	120,7	137,2	125,3	125,1
2009	119,4	121,8	125,1	121,6	122,0	133,6	126,2	125,5
2010	121,7	124,2	127,8	125,0	124,7	133,4	128,5	129,8
2011	124,5	127,6	131,3	128,3	128,9	135,2	131,7	133,9
2012	127,0	129,5	134,1	132,8	132,7	137,5	136,2	136,8
2013	128,5	130,5	135,2	135,3	135,3	138,1	138,1	138,4
2014	128,6	130,7	134,9	136,1	136,4	137,7	137,9	137,8
2015	128,9	131,0	135,2	135,7	137,9	138,0	138,6	139,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (3.02.2016).

procentowych poziom inflacji w Niemczech oraz o więcej niż 7 punktów procentowych średnie tempo wzrostu cen w całej unii monetarnej.

Odwołując się do teorii względnego parytetu siły nabywczej, należy przypomnieć, że waluty krajów o niższej inflacji powinny się aprecjonować względem walut państw o wyższej inflacji, które powinny się deprecjonować. Takie zachowanie się kursów walutowych umożliwiłoby wypełnienie cenotwórczej roli kursu walutowego oraz miałyby neutralny wpływ na konkurencyjność międzynarodową tych państw. Oznacza to, że hipotetycznie rzecz ujmując, zgodnie z teorią względnego parytetu siły nabywczej waluty przede wszystkim Niemiec i Francji oraz w nieco mniejszym stopniu Finlandii, Austrii, Irlandii, Holandii oraz Belgii powinny się aprecjonować względem walut Włoch, Portugalii, Hiszpanii, Luksemburga oraz Grecji, które powinny się deprecjonować. Tymczasem kraje te w analizowanym okresie 1999-2015 (2001-2015 dla Grecji) nie miały już przecież swoich walut narodowych, których kursy byłyby kształtowane swobodnie na rynku walutowym. Członkostwo w strefie euro oraz zdecydowanie wyższy poziom inflacji przy jednoczesnym braku możliwości deprecjacji waluty krajowej, której po prostu już nie było, oznaczał dla tych państw stopniowe tracenie konkurencyjności międzynarodowej przede wszystkim na rzecz Niemiec i Francji oraz w mniejszym stopniu po-

Tabela 4. Wskaźniki skumulowanego poziomu inflacji w wybranych krajach członkowskich strefy euro, charakteryzujących się wyższym tempem wzrostu cen w odniesieniu do sytuacji w Niemczech oraz średniego poziomu skumulowanej inflacji w całej strefie euro w latach 1998–2015 (koniec 1998 r. – 100)

Rok	Niemcy	Strefa euro	Włochy	Portugalia	Hiszpania	Luksemburg
1998	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	101,3	101,7	102,1	101,7	102,8	102,3
2000	103,5	104,2	104,9	105,6	106,9	106,7
2001	105,0	106,3	107,2	109,7	109,6	107,7
2002	106,2	108,8	110,3	114,1	114,0	110,7
2003	107,3	110,9	113,0	116,7	117,0	113,3
2004	109,8	113,6	115,7	119,7	120,9	117,3
2005	112,1	116,1	118,2	122,7	125,4	121,3
2006	113,6	118,3	120,7	125,8	128,8	124,1
2007	117,2	122,0	124,0	129,2	134,3	129,4
2008	118,5	123,9	127,0	130,2	136,3	130,3
2009	119,4	125,1	128,4	130,1	137,5	133,6
2010	121,7	127,8	131,1	133,2	141,5	137,7
2011	124,5	131,3	136,0	137,9	144,9	142,4
2012	127,0	134,1	139,5	140,8	149,3	146,0
2013	128,5	135,2	140,5	141,0	149,7	148,1
2014	128,6	134,9	140,3	140,6	148,1	146,8
2015	128,9	135,2	140,5	141,0	147,9	148,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (3.02.2016).

zostałych państw członkowskich unii monetarnej, charakteryzujących się niższym tempem wzrostu cen. Ponad siedemnaście lat funkcjonowania wspólnej waluty przy wciąż występujących istotnych różnicach w tempach inflacji, które miały tendencje do kumulowania się w długim okresie, doprowadziło w wielu krajach członkowskich strefy euro do braku zachowania teorii względnego parytetu siły nabywczej – jednego z fundamentalnych praw ekonomii międzynarodowej. Od 2008 r. ma to widoczne odzwierciedlenie w negatywnej sytuacji na rynku pracy w tych krajach (zwłaszcza w Hiszpanii, Grecji, Portugalii oraz we Włoszech), szczególnie jeśli porównamy to z utrzymującą się dobrą sytuacją na rynku pracy w Niemczech. Kraje te w analizowanym okresie stopniowo traciły konkurencyjność międzynarodową oraz miejsca pracy niejako na rzecz państw członkowskich unii monetarnej o niższych poziomach inflacji (Niemiec, Francji, Finlandii oraz Austrii). Nie należy się dziwić, że w krajach tych (zwłaszcza w Grecji, Hiszpanii, Portugalii oraz we Włoszech) stopniowo narasta frustracja, niezadowolenie oraz sprzeciw wobec euro oraz polityki gospodarczej forsowanej przez Angelę Merkel – kanclerza Niemiec, które stopniowo stają się gospodarczym hegemonem całej strefy euro oraz bez wątpienia są jej największym beneficjentem.

Tabela 5. Wskaźniki skumulowanego poziomu inflacji w Grecji, Niemczech oraz strefie euro w latach 2000-2015 (koniec 2000 r. – 100)

Rok	Grecja	Niemcy	Strefa euro
2000	100,0	100,0	100,0
2001	103,5	101,4	102,0
2002	107,1	102,6	104,3
2003	110,4	103,6	106,4
2004	113,9	106,0	109,0
2005	117,9	108,3	111,4
2006	121,6	109,8	113,5
2007	126,4	113,2	117,0
2008	129,1	114,4	118,9
2009	132,5	115,3	120,0
2010	139,4	117,5	122,6
2011	142,5	120,2	125,9
2012	142,9	122,6	128,7
2013	140,3	124,1	129,7
2014	136,8	124,2	129,5
2015	137,4	124,5	129,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (3.02.2016).

Problemy, które zaczęły się materializować po 2008 r. w strefie euro, były szeroko analizowane na gruncie teorii ekonomii jeszcze przed utworzeniem unii monetarnej w Europie. Zajmowali się tym m.in. R.M. Musgrave w latach 50. XX wieku, W.E. Oates w latach 70. XX wieku, a zwłaszcza A.A. Walters (krytyka Waltersa) w latach 90. XX wieku oraz Z. Darvas i wielu innych badaczy współcześnie. Zwracają oni uwagę na niezadawalające funkcjonowanie różnych mechanizmów dostosowawczych w strefie euro, pozwalających na łagodzenie asymetrycznych szoków prowadzących do wzrostów inflacji w poszczególnych regionach unii walutowej [NBP 2014].

4. Zakończenie

Ponad siedemnaście lat funkcjonowania strefy euro oraz wspólnej waluty przy utrzymujących się istotnych różnicach w tempach inflacji w krajach członkowskich unii monetarnej doprowadziło do braku zachowania teorii względnego parytetu siły nabywczej – jednego z fundamentalnych praw ekonomii międzynarodowej. Poprzez oddziaływanie na konkurencyjność międzynarodową krajów członkowskich oraz ich rynki pracy ma to istotny i negatywny wpływ na zdecydowanie nierównomierny rozkład kosztów i korzyści z funkcjonowania wspólnej waluty. Stawia to pod zna-

kiem zapytania możliwość istnienia strefy euro w długim okresie. Zdecydowanie nie uzasadnia to również wstępowania Polski, kraju mającego zazwyczaj wyższy poziom inflacji w porównaniu z Niemcami, do unii monetarnej w najbliższych latach. Podobne wnioski płyną z licznych badań innych autorów, którzy zwracają uwagę na występowanie systematycznych, długookresowych dywergencji w poziomach inflacji, które powodują poważne koszty funkcjonowania lub akcesji do strefy euro. Ponadto funkcjonowanie kanałów absorpcji efektu Balassy–Samuelsona nie sprzyja ograniczeniu presji inflacyjnej, co negatywnie rzutuje na bilans korzyści i kosztów integracji walutowej ze strefą euro [Konopczak 2013].

Literatura

- Altissimo F., Bilke L., Levin A., Matha T., Mojon B., 2006, *Sectoral and aggregate inflation dynamics in the euro area*, Journal of the European Economic Association, vol. 4(2-3).
- Appleyard D.R., Filed A.J., 1995, *International Economics*, Irwin, Chicago.
- Arnold I.J.M., Kool C.J.M., 2004, *The role of inflation differentials in regional adjustment: Evidence from the United States*, Kredit und Kapital, vol. 37(1).
- Arnold I.J.M., van Ewijk S.E., 2012, *The pro-cyclical effects of financial integration in the euro area*, materiał prezentowany na XXI International Conference on Money, Banking and Finance, Rome, <http://mbfconference.luiss.it/files/2012/12/1-Arnold-Ewijk.pdf>.
- Boadway R., Shah A., 2009, *Fiscal Federalism: Principles and Practices of Multiorder Governance*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Budnikowski A., 2006, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa.
- Chen R., Milesi-Ferretti G.-M., Tresselt T., 2012, *External imbalances in the euro area*, IMF Working Paper, Washington.
- Darvas Z., 2010, *Fiscal federalism in crisis: lessons for Europe from the US*, Bruegel Policy Contribution, no. 420.
- Dullien S., 2013, *A euro-area wide unemployment insurance as an automatic stabilizer: Who benefits and who pays?*, Paper prepared for the European Commission (DG EMPL).
- Eichengreen B., 1993, *Labor markets and European monetary unification*, [w:] Masson P.R., Taylor M.P. (red.), *Policy Issues in the Operation of Currency Unions*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Friedman M., 1953, *The case for flexible exchange rates*, [w:] tenże, *Essay in Positive Economics*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Hepp R., von Hagen J., 2013, *Interstate risk sharing in Germany 1970-2006*, Oxford Economic Paper, Oxford.
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> – Eurostat – organ statystyczny Komisji Europejskiej.
- Husted S., Melvin M., 1995, *International Economics*, Harpercollins College Publishers, New York.
- Konopczak K., 2013, *Efekt Balassy–Samuelsona i mechanizmy jego absorpcji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, Instytut Ekonomiczny NBP, Materiały i Studia nr 294, Warszawa.
- Krugman P.R., Obstfeld M., 2000, *International Economics*, Addison Wesley Longman, New York.
- Melitz J., Zumer F., 2002, *Regional redistribution and stabilization by the center in Canada, France, the UK and the USA: A reassessment and new test*, Journal of Public Economics, vol. 86 (2).

Mongelli E., Wypłosz C., 2009, *The euro at ten – unfulfilled threats and unexpected challenges*, Proceedings of 5th EBC Central Banking Conference.

Musgrave R.M., 1959, *The Theory of Public Finance*, McGraw-Hill, New York.

NBP, 2014, *Ekonomiczne wyzwania integracji Polski ze strefą euro*, Warszawa 2014, raport dostępny w Internecie pod adresem: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/ekonomiczne-wyzwania-integracji.html>.

Oates W.E., 1972, *Fiscal Federalism*, Harcourt Brace Javanovich, New York.

Walters A.A., 1990, *Sterling in Danger: The Economic Consequences of Pegged Exchange Rates*, Fontana Press, London.

Wolff G., 2012, *A budget for Europe's monetary union*, Bruegel Policy Contribution, no. 22.